

Pe marginea unui manual de școală silvică

R.I. Cenușă

Peste tot în lume, învățământul silvic trece prin ceea ce numim, la nivel uman, criză de identitate: pe de o parte nu ne mai înțelegem cu restul societății, care vrea de toate de la pădure, inclusiv completa conservare a acesteia, pe de altă parte nu ne mai înțelegem între noi: am vrea o schimbare a paradigmei profesionale, dar nu știm în ce direcție. De aceea, o trecere în revistă a ceea ce a însemnat fondul principal de cunoștințe pe care s-a construit edificiul pregătirii pădurarilor și tehnicienilor silvici, considerăm că este bine-venită.

Dintre toate provinciile istorice românești, niciuna nu este atât de atașată de cultura pădurilor pe cât este Bucovina. Deși aici s-a produs cea mai profundă și îndelungată modificare a compoziției naturale a pădurilor, în vederea creșterii productivității acestora, nicăieri silvicultura nu a fost mai de sustenabilă, grație investiției în capitalul uman. Peste veac, primul manual forestier conceput pentru școala de brigadieri de la Codrii Cosminului își dovedește actualitatea, prin republicarea sa integrală, în 2013, la Editura Unikum din Germania. A republica cărți de referință este un fapt obișnuit, ce ține de fireasca dorință de a menține trează legătura cu trecutul; totuși, este mai puțin obișnuit ca un manual de specialitate să fie atât de actual încât să fie retipărit, în forma inițială, după 110 ani.

Premisele întemeierii învățământului silvic din Bucovina au fost: i) nevoia de personal calificat evidențiată încă din anul 1786 (*Orânduiala de pădure pentru Bucovina* dată de împăratul Iosif al II-lea), ii) de faptul că Fondul bisericesc intră în cea mai fertilă perioadă a

dezvoltării sale (amenajarea tuturor pădurilor, reorganizare administrativă; dezvoltarea rețelilor de drumuri și căi ferate forestiere, modernizarea exploatării, prelucrării și comercializării lemnului și iii) nevoia unei mai bune conlucrări cu populația și autoritățile locale.

Bazele primei școli de pădurari au fost puse în anul 1883, la Frătăuții noi, Fondul bisericesc fiind singurul beneficiar și finanțator. Primul director al școlii a fost inginerul Iulius Krutter. Durata de pregătire era de 8 luni. Condițiile de admitere: muncitor de pădure; cunoașterea limbii germane; vârsta 25 – 30 de ani. Programul se baza exclusiv pe manualul „Leitfaden fur Lernkurs der Waldheger” („Reguli pentru cursul de pădurari”). Între 1883 și 1891, perioada în care această școală a funcționat, au fost pregătiți 160 de absolvenți care au primit numele de „pădurarii lui Krutter”.

Nevoia unei calificări de calitate în pas cu dezvoltarea Fondului a condus la înființarea în 1892 a școlii de brigadieri de la Codrul Cosminului (Franzthal). Aceasta a avut caracteristici diferite față de precedentă: i) durata studiilor era de 2 ani; ii) independență financiară și instituțională; iii) învățământ cu preponderență practică iv) limba de predare, germană; v) programa bazată exclusiv pe surse austriece disciplină semi-militară cu o rigoare deosebită; vi) directorul școlii era șeful ocolului silvic Codrul Cosminului; vii) instructori: doi ingineri silvici și un tehnician cu experiență; viii) absolvenții primeau calificarea de brigadier (conductor silvic). În 22 de ani de funcționare au absolvit 420 de persoane. Deși relativ tânără această școală s-a bucurat de aprecierile

profesorului de dendrometrie Adolf von Guttemberg de la BOKU (Universitatea pentru cultura solului) din Viena care cu ocazia unei vizite în Bucovina în anul 1897 a scris următoarele cuvinte:

„Această școală reprezintă ce-i drept un început modest dar promițător pentru dezvoltarea învățământului silvic din această provincie... socotesc că se poate pronosticula că din această modestă școală se va dezvolta în viitor o școală de brigadieri silvici, care va pregăti elementele necesare pentru întreaga provincie”.

Din păcate previziunea a fost numai parțial îndeplinită, întrucât izbucnirea primului Război mondial a curmat formarea unei școli de prestigiu.

Considerentele de mai sus au fost provocate de primirea la redacție spre consultare a manualului care a stat la fundamentul învățământului silvic de la școala de brigadieri de la Codrul Cosminului. Acest manual cuprinde toată materia teoretică predată în doi ani de studiu la această școală și a aparținut conductorului silvic Grigori Rotaru, care după studiile făcute în perioada 1909 – 1911 a fost angajat la ocolul silvic Vama până al pensionare. În afara informațiilor tipărite, paginile mai conțin și adnotări ale tânărului elev, referitoare la datele de participare la un anumit curs, inclusiv orarul pentru anul II. Prima pagină a primului volum poartă într-o caligrafie frumoasă scrisă cu creionul negru următorul înscris:

*„ Mit Gott fang an , mit Gott hoer auf
Das ist der beste Lebenslauf. ”
Mit Gotteshilfe angefangen,
am 13/9/1909, Grigori Rotar:
(„ Cu Dumnezeu se începe, cu Dumnezeu se
desăvârșește, Acesta este cel mai bun rost
alunei vieți ”
Cu ajutorul lui Dumnezeu am început, la
13/9/1909, Grigori Rotar.)*

Credem că acest manual este un valoros document care reflectă complexitatea și profunzimea informațiilor care erau transmise elevi-

lor – brigadieri, de pe tot cuprinsul Imperiului Austro-ungar.

Un manual cât veacul:

Franz Eckert, Heinrich Lorenz Lehrbuch der Forstwirtschaft für Waldbau und Forsterschulen, sowie zum ersten forstlichen Unterrichte für Aspiranten des Forstverwaltungsdienstes II Auflage, Wien, Verlag der k.u.k.Hofbuchhandlung Wilhelm Frich, 1903.

(Franz Eckert, Heinrich Lorenz: Manual de științe forestiere pentru școlile de pădurari și forestieri, precum și pentru învățământul primar silvic pentru aspiranții la serviciul în administrația silvică, ediția II, Viena, Editura librăriei curții cezaro-crăiești, Wilhelm Frich, 1903).

Manualul se prezintă în două tomuri, fiecare conținând câte 2 volume ce cuprind tot atâtea direcții de studiu. Are o tematică foarte diversă, în consecință, structura lucrării fiind la rândul ei, extrem de complexă:

Volumul I. Bazele obiectului matematicii se desfășoară pe 342 de pagini, 334 de figuri, 14 referințe bibliografice și cuprinde următoarele aspecte: i) aritmetică: 18 capitole; ii) geometrie: 11 capitole; iii) geometrie practică (topografie) 8 capitole;

Volumul II. Bazele obiectului științelor naturii, cuprinde 270 de pagini, 5 tabele, 38 de figuri și 21 de referințe bibliografice grupate în două părți: a) doctrinele științelor naturii: i) generalități: 7 capitole ii) meteorologie și climatologie: 13 capitole; b) istoria naturii: i) mineralogie: 4 capitole, ii) geologie: 3 capitole; iii) pedologie: 11 capitole; iv) botanica (anatomie, morfologie, sistematica plantelor: 11 capitole; iii) zoologie: 12 capitole;

Volumul III. Obiectele de specialitate ale silviculturii, pe 469 de pagini, 200 de figuri și 25 de referințe bibliografice grupate în două părți: a) științele producției forestiere: i) silvicultura: 10 capitole; ii) protecția pădurii: 11 capitole; iii) utilizarea produselor pădurii cu noțiuni de tehnologie: 7 capitole; b) întreținerea silvică și meseria de silvicultor: i).

dendrometrie: 9 capitole; ii) noțiuni de amenajament forestier: 5 capitole; iii) organizarea serviciului forestier și contabilitate: 8 capitole; anexă: comerț forestier: 4 capitole;

Volumul IV. Obiecte complementare se desfășoară pe 378 de pagini, cu 3 tabele, 193 de figuri și 23 de referințe bibliografice și cuprinde: i) construcții forestiere: 8 capitole; ii) planificare și cartografie 4 capitole; iii) piesele scrise. 1 capitol; iv) vânătoare și pescuit: 6 capitole; v) Noțiuni de drept: 29 capitole; vi) acordarea primului ajutor în caz de accidente: 7 capitole.

Din structura prezentată, se constată că instrumentul de lucru l-a constituit obiectul, cu detalierea necesare. Astăzi poartă numele de discipline de studiu.

Desigur o prezentare cu accente cantitative nu are darul de a evidenția calitatea unei lucrări, multitudinea tematică a condus pentru fiecare grupă de obiecte de studiu la un număr diferit de capitole cu diverse nivele de detaliere și cu extinderi diferite. Totuși acest manual se distinge prin caracterul unitar. Și nu numai. Caracterul explicativ, claritatea textelor, rigoarea expunerii, îl fac cu totul remarcabil. De asemenea surprinde modernitatea concepțelor, argumentărilor și exemplificărilor.

Motivarea apariției lucrării și a conținutului său, o face unul din autori (H.Lorenz) în prefață:

„Conținutul lucrării a fost dictat, în general, de curricula școlilor forestiere, pentru care, potrivit intenției autorilor, aceasta trebuie să servească ca principal mijloc didactic. Întrucât, totuși, programele acestor școli nu sunt uniforme și, mai ales având în vedere că încadrarea în locuri de muncă foarte diverse a absolvenților unor astfel de școli din Austria, poate întâmpina unele limitări, a fost necesar să se pornească de la principiul că un manual întocmit în mod unitar pentru toate aceste școli ar fi foarte nimerit.”

Pentru informarea de la prima lecție a profesorilor și elevilor, cartea începe cu o introducere clară și concisă referitoare la următoarele

aspecte: i) noțiuni de bază; ii) istoria pădurilor (raporturi de proprietate, natura utilizării); iii) misiunea silviculturii (produsele pădurii principale, secundare - accesorii, produsele nemateriale); iv) organele din silvicultură, cunoștințele pe care formarea le va transmite personalului tehnic și de pază.

Prima definiție din carte este dată chiar pentru pădure:

„Noțiunea „pădure” desemnează o comunitate de plante lemnoase sălbatice având o extindere pe o suprafață suficient de mare”.

Urmează apoi explicarea conținutului termenilor des întâlniți: pădure de raport, suprafață împădurită, pădure seculară, pădure amenajată, pădure cultivată, economie forestieră, științele silvice, pădurar, organ tehnic.

Fără a intra în detalii, merită arătate două aspecte: clasificarea produselor pădurii și principiile gospodăririi pădurii.

A) Produsele pădurii se clasifică: i) produse directe, care constituie veniturile proprietarilor servesc câștigurilor proprietarilor și care la rândul lor se împart în produse principale: lemnul pentru diversele sale utilizări, de la construcții la celuloză, și produse secundare, de la scoarță și plută semințe și fructe, la frunzele ca așternut pentru animale. ii) produse indirecte care prin influențele pădurii servesc comunității și bunăstarea poporului, de la influențele climatice, până la inspirația artiștilor.

B) Țelurile silviculturii nu sunt realizabile decât cu respectarea strictă a următoarelor principii: i) „conservarea durabilă a pădurilor” prin recoltarea constantă a numai ce dă solul pădurii, (principiul continuității); ii) gospodărirea pădurilor tinere (inclusiv a celor nou create) până la vârstele la care produc lemn valorificabil pe piață (principiul respectării vârstei exploatabilității); iii) toate cheltuielile cu gospodărirea, exploatarea, construcțiile, etc. nu trebuie să depășească veniturile (principiul obținerii de profit).

Realizarea practică a programei care nu se abătea de la litera și spiritul manualului se vede și din orarul pentru anul școlar 1910 -1911 prezentat la final:

Ora	Luni	Marți	Miercuri	Joi	Vineri	Sâmbătă	Duminică
Dimineața							Activități gospodărești
8-9	Aritmetica	Silvicultura	Aritmetica	Aritmetica	Silvicultura	Practica	
9-10	Exploatarea pădurilor	Silvicultura	Exploatarea pădurilor	Exploatarea pădurilor	Silvicultura	Practica	
10-11	Protecția pădurilor	Exploatarea pădurilor	Geometrie	Protecția pădurilor	Geometrie	Practica	
11-12	Geodezie	Stațiuni forestiere	Construcții forestiere	Geodezie	Protecția pădurilor	Practica	
După masă							
2-3	Drept forestier	Botanica	Practica	Botanica	Drept forestier	Practica	
3-4	Vânătoare	Caligrafia	Practica	Caligrafia	Vânătoare	Practica	

Abstract. On the edge of a forest school manual

In 2013, Unikum Editure in Germany republished the first Forestry Manual, 110 years after its first publication. The manual represents a turning point in forestry education, especially for the education of foresters involved in the administration of the Orthodox Forest Fund in Bucovina. The foresters were trained in the Codrul Cosminului Forest School, where 420 persons have graduated in the 22 years of functioning, before the first world war. We believe that this is a valuable document that attests the complexity and thorough-

ness of the information passed to the students-foresters on the whole Austrian-Hungarian empire. The manual is presented in two volumes, with two separate study directions, with a diverse thematic and very complex structure. Yet, the manual is distinctive also through its wholeness and not only. The explanatory style, texts' clarity and scientific rigor make it remarkable and surprisingly modern.

Author. Radu Leontie Cenușă (raducenusa@usv.ro), Ștefan cel Mare University of Suceava, Faculty of Forestry, 13 Universității, 720229 Suceava, Romania.